

DOI 10.51558/2490-3647.2024.9.1.241

UDK 821.163.4(497.6).09 Musabegović J.

Primljeno: 07. 02. 2024.

Izvorni naučni rad
Original scientific paper

Ajla Demiragić, Mirela Rožajac-Zulčić

VJEČNI PLAMEN FENIKSA: O UREDNIČKOM RADU JASMINE MUSABEGOVIĆ

Kada se govori o opusu bosanskohercegovačke romansijerke, književne kritičarke, prevoditeljice i urednice Jasmine Musabegović (1941–2023), pažnja se najvećim dijelom posvećuje njenom spisateljskom radu, dok njen iznimno važan književnokritički i urednički posao ostaje zanemaren. U Izdavačkom preduzeću „Svjetlost” Jasmina Musabegović je uredila veliki broj publikacija. Na temelju uvida u knjige i biblioteke (“Raskršća”, “Cijeli svijet / Ceo svet” i “Feniks”) u članku se nastoji prikazati kreativnost i inovativnost ove vrijedne i svestrane urednice. Posebna pozornost posvećena je biblioteci „Feniks” u kojoj su objavljivana neka od kapitalnih djela suvremene svjestke književnosti, a koju je Musabegović uređivala punih trideset godina, od 1976. do 2006. Podaci o publikacijama objavljenim u okviru ove biblioteke dati su u bibliografiji koja je prilog ovom radu. Na temelju prikaza složenog uredničkog angažmana ove priznate bosanskohercegovačke književnice nastoji se ukazati na to kako urednički (često nevidljivi i nedovoljno javno priznat) posao na presudan način doprinosi razvoju kulture i književnog života zajednice.

Ključne riječi: Jasmina Musabegović; urednički angažman; IP „Svjetlost”; Biblioteka „Feniks”

U bosanskohercegovačkoj književnosti i kulturi od kraja 19. do 50-ih godina 20. stoljeća djelovale su brojne žene čiji se društveno-prosvjetni angažman, profesionalni i umjetnički rad i važna postignuća nisu javno priznavali i valorizirali. Situacija se nije značajno promijenila ni u periodu socijalizma i radničkog samoupravljanja kada su žene, barem formalno, uživale ista društvena i politička prava. Radeći istovremeno kao djelatnice u polju kulturne produkcije i kao književnice, i nadalje su uglavnom

ostajale u sjeni i njihov rad nije doživljavao punu afirmaciju i priznanje. Tek od kraja 90-ih godina, pod utjecajem feminističkih i rodnih studija te s pojavom nove generacije književnih teoretičara/teoretičarki i kritičara/kritičarki, započinje proces afirmacije i valorizacije književnog opusa domaćih autorica. Zahvaljujući tim važnim teorijsko-kritičkim radovima, u našoj povijesti kulture i umjetnosti književnica, kritičarka i prevoditeljica Jasmina Musabegović (1941–2023) ostat će upamćena kao jedna od najznačajnijih bosanskohercegovačkih romansijerki druge polovine 20. stoljeća. Međutim, jedan drugi, podjednako važan rad u polju književnosti i kulture, kako Jasmine Musabegović tako i nekih drugih vrijednih književnica, i nadalje ostaje zanemaren. U pitanju je njihov urednički posao koji je na presudan način oblikovao kulturnu scenu i književni život od kraja 70-ih godina 20. stoljeća do sredine prošlog desetljeća. U tom svjetlu, ovaj rad će ponuditi prikaz uredničkog angažmana Jasmine Musabegović u okviru IP „Svjetlost”, s posebnim fokusom na biblioteku „Feniks” koju je uspješno uređivala punih trideset godina.

Na samom početku važno je istaknuti da se u stručnim radovima koji se bave pitanjima izdavačkih politika i upravljanja izdavačkim kućama redovito naglašava da urednici/urednice imaju izuzetno važnu ulogu u cjelokupnom procesu rada tako što najprije idejno osmišljavaju biblioteke, biraju rukopise, aktivno rade s autoricama/autorima i prevoditeljima/prevoditeljicama te se brinu za opremu knjige i pristup ciljanoj publici.¹ Štoviše, bez kreativnih, nadahnutih i obrazovanih urednika/urednica nema ni kvalitetnog književnog života.² Unatoč tome, njihov posao nije dovoljno cijenjen niti je na odgovarajući način društveno prepoznat i vrednovan. Stoga je iznimno bitno da se učine veći napori u predstavljanju i afirmaciji uredničkog posla i odavanju javnog priznanja onim urednicima/urednicama koji/e su kroz svoj (nevidljivi) rad doprinijeli razvoju zajednice i procvatu kulture u određenom periodu.

Od perioda uspostave austrougarske uprave pa sve do početka ratova 90-ih, na prostoru Bosne i Hercegovine je djelovao veliki broj urednika, od kojih su mnogi bili i važni i priznati književnici, od Silvija Strahimira Kranjčevića preko Isaka Samokovlije, koji je bio prvi glavni i odgovorni urednik novoformirane IP „Svjetlost” odmah nakon Drugog svjetskog rata, do Meše Selimovića, Maka Dizdara i drugih. S druge strane, relativno mali broj žena dobio je priliku da se profesionalno bavi uredničkim poslom. Pored toga, niti jedna od njih – počevši od Milene Mrazović (1863–1927), koja je

1 U ulozi urednika/urednica i o osnovnim vidovima uredničkog profesionalnog angažmana vidjeti više u Jelušić (2002).

2 Up. razgovor koji je vodio Neven Svilar s jednom od istaknutih hrvatskih urednica Irenom Lukšić (Svilar 2020).

uređivala, časopis *Bosnische Post*³ i Stoje Kašiković (1865–1927), supruge vlasnika i urednika Nikole T. Kašikovića, koja je bila glavna administratorica i suradnica lista *Bosanska vila*⁴, pa sve do urednica koje su na presudan način oblikovale književni život u BiH, poput Jasmine Musabegović, pjesnikinje i prevoditeljice Vojke Smiljanić-Đikić (1932–2016), glavne i odgovorne urednice časopisa *Treći program*⁵ (1972–1992) i *Sarajevskih sveski* (2001–2016) i prerano preminule blistave Farah Tahirbegović (1973–2006), urednice IP „Buybook” – nikada nije dobila odgovarajuće društveno priznanje za svoj urednički rad. Stoga se, ovim prilogom, između ostalog, nastoji odati priznanje barem jednoj od njih, te se iskazuje pohvala i zahvala svim našim urednicama.

UREDNIČKI ANGAŽMAN JASMINE MUSABEGOVIĆ U OKVIRU IP „SVJETLOST”

Svega nekoliko mjeseci nakon završetka Drugog svjetskog rata u Sarajevu je, Uredbom Vlade FD BiH, 5. oktobra 1945. godine osnovano Izdavačko preduzeće „Svjetlost” koje će biti jedno od prvih velikih državnih izdavačkih preduzeća na prostoru Jugoslavije. Sredinom 60-ih godina IKP „Svjetlost“ je proširilo vlastitu knjižarsku mrežu, a istovremeno je integrirano više manjih bosanskohercegovačkih preduzeća s pripadajućim knjižarama. Početkom 70-ih dolazi do njegove ekspanzije, a od 1977. godine pa sve do 1985. godine bit će vodeće izdavačko preduzeće u Jugoslaviji, kako po broju objavljenih naslova tako i po broju zaposlenih (usp. *Svjetlost 1945–2005* 2005: 96).⁶ Nadalje, od sredine 70-ih IKP „Svjetlost“ uspostavlja uspješne poslovne veze sa ostalim velikim izdavačkim kućama bivše Jugoslavije. Iako je u ovom periodu intenzivirana djelatnost izdavanja udžbenika i priručnika, izdavačka djelatnost ostaje u samom središtu, sa stalnim povećanjem objavljenih izdanja, tiraža i povećanjem broja zaposlenih, u prvom redu visokoobrazovanih mladih suradnika.

3 *Bosnische Post* (1884–1918) je bio prvi list koji je izlazio na njemačkom jeziku u BiH, što ga je činilo izuzetno važnim za sve one koji su zahvaljujući austrougarskoj upravi imali poseban interes za ove krajeve (Petrović 2023). Oba lista, *Bosnische Post* i *Bosanska vila*, dostupna su u digitalnoj kolekciji Nacionalne i univerzitetske biblioteke Bosne i Hercegovine: <https://kolekcije.nub.ba/periodika>

4 O radu Stoje Kašiković vidjeti više u Dujmović (2022).

5 Misli se na *Treći program Radio Sarajeva: izbor iz emitovanih sadržaja trećeg programa Radio Sarajeva*.

6 O značaju ovog preduzeća najbolje govori podatak da je tijekom prvih šest decenija postojanja IP „Svjetlost” izdala 14.745 naslova knjiga, udžbenika, priručnika i drugih publikacija, i to u tiražu od 187.294.589 primjeraka. U njenom sastavu radile su tri štamparije, a imala je velika predstavništva u mnogim gradovima Jugoslavije, dok je na prostoru BiH otvoreno preko sedamdeset poslovnica i knjižara. Nav. prema *Svjetlost 1945–2005* (2005: 19).

Upravo u doba najvećeg poslovnog i izdavačkog razvoja te izdavačke kuće, mlada profesorica južnoslavenskih književnosti i francuskog jezika Jasmina Musabegović zapošljava se 1976. godine u IP „Svjetlost“. Cijeli radni vijek⁷ Musabegović će provesti u ovom preduzeću na poslovima glavne urednice strane književnosti i aktivno će sudjelovati u realizaciji iznimno vrijednih izdanja. Tijekom trideset godina rada Jasmina Musabegović uredila je veliki broj knjiga, dajući nesebičnu podršku kako autorima/autoricama tako i svim ostalim suradnicima/suradnicama s kojima je ne samo uspješno surađivala već, nerijetko, gradila i cjeloživotna prijateljstva.

Iako je bila primarno angažirana kao glavna urednica strane odnosno svjetske književnosti, raspon njezinog uredničkog interesa bio je znatno širi. Pored antologije italijanske poezije 20. stoljeća, koju je sačinio i preveo Mladen Machiedo,⁸ uredila je i dvije zbirke poezije u okviru biblioteke „Savremena književnost naroda i narodnosti BiH u 50 knjiga“⁹, kao i veći broj knjiga domaćih i stranih autora u okviru biblioteke „Lektira“. Na samom početku karijere uredila je i zbornik *Žene BiH u Narodnooslobodilačkoj borbi 1941–1945: sjećanja učesnika* (1977). Istovremeno, Musabegović je uređivala i publikacije u kojima su okupljeni književno-kritički radovi ili eseji¹⁰, a posebno treba spomenuti prijevode studija koje su objavljene u okviru biblioteke „Raskršća“. U pitanju je važna studija njemačke teoretičarke književnosti i filozofkinje Kate Hamburger¹¹ te radovi istaknutih francuskih mislilaca od Sartrea¹² preko Claudea Lévíja-Straussa i Eribona Didiera¹³ do Jacquesa

7 Jasmina Musabegović će nastaviti svoj urednički posao i u vrlo teškim ratnim godinama, ali i u vremenu poslijeratne ekonomske tranzicije i nestanka nekadašnjeg giganta. Kao što je to bio slučaj i s ostalim velikim izdavačkim preduzećima s prostora Jugoslavije, neuspjesi i propadanje IP „Svjetlost“ posljedica su nemogućnosti brze prilagodbe novim uvjetima poslovanja u poraću. Preduzeće će biti privatizirano na način koji je „rastvorio dugo stvarani sistem i osnovu za obimnu i sistematsku kulturnu i obrazovnu akciju (...) a njena, nekada grandiozna, izdavačka djelatnost se održava samo zahvaljujući požrtvovanom radu svojih preostalih nosilaca i saradnika“ (Filipović 2005: 15). O tragičnom razaranju preduzeća u kojem je radila oko trideset godina Jasmina Musabegović je ponudila kratak komentar u izjavi objavljenoj u monografiji napisanoj povodom proslave šezdeset godina poslovanja IP „Svjetlost“: „Šta je za mene Svjetlost? Prije svega značajna institucija Bosne, znak identiteta ove zemlje, pa onda i ono što samo ime nosi: obrazovanje, razvoj vlastitog stvaralaštva... itd. Nije li zato u prošlom ratu i bila tako snažno napadnuta? No, izgleda da su unutarnje granate i najkobnije. Lično, kao čovjek koji je tu proveo većinu svog radnog vijeka, neću da govorim, neka ostane dio moje biografije“ (2005: 264).

8 Mladen Machiedo (1982), *Antologija talijanske poezije XX stoljeća*

9 Mirko Marjanović, *Voda teče kako teče*, u: Radanović, Nenad i Mirko Marjanović (1982), *Smrt Alojza Krizmana. Voda teče kako teče*; Dara Sekulić. *Poezija*, u: Mandić, Svetislav i Dara Sekulić (1982), *Poezija*

10 Slobodan Blagojević (1986), *Poezija, mistika, povijest; Izbor iz kritika, biografija, bibliografija – Nedžad Ibrišimović* (2005). Vol. 10, priredio Nihad Agić.

11 Käte Hamburger (1982), *Istina i estetska istina*, preveo Ranko Sladojević

12 Jean-Paul Sartre (1989), *Bilješke o ludoriji rata*, prevela Eleonora Prohić

13 Claude Lévi-Strauss i Eribon Didier (1989), *Izbliza i izdaleka*, prevela Nada Bojić

Derridae.¹⁴ S druge strane, kao urednica nije gubila iz vida domaće, suvremene teoretičarke/teoretičarke. Tako je u biblioteci “Savremenici” uredila knjigu eseja o poeziji istaknutog pjesnika, proznog i dramskog pisca te prevoditelja, kritičara i publiciste Slobodana Blagojevića.¹⁵

Godine 1977. napravljen je izuzetno vrijedan izdavački poduhvat – pokretanje velikog i složenog izdavačkog niza “Cijeli svijet / Ceo svet” u kojem su sudjelovale, kao udruženi izdavači, sve važne izdavačke kuće s prostora Jugoslavije¹⁶, a IP „Svjetlost“ je bila izvršni izdavač. Na tragu jugoslavenske politike nesvrstanih, u okviru izdavačkog niza „Cijeli svet / Ceo svet“ unutar nekoliko kola objavljena su reprezentativna književna ostvarenja do tada zanemarenih književnosti Afrike, Azije i Južne Amerike. Tako su već u okviru prve godine objavljeni romani nigerijskog književnika Chinua Achebe¹⁷ i indijskog književnika, diplomate i proučavatelja poezije Rajana Balachandra¹⁸ te arapskog pisca Jusufa Idriza.¹⁹ Pored književnih djela arapske, kineske, indijske, meksičke, indijske i latinoameričkih književnosti u okviru ove biblioteke objavljene su studije i pregledi istaknutih znanstvenika poput Francesca Gabrielija i njegove utjecajne studije o arapskoj književnosti.²⁰ Kao glavna urednica za stranu književnost IP „Svjetlost“ Jasmina Musabegović je bila posebno pohvaljena jer je u okviru ove biblioteke objavljeno iznimno važno djelo arapske kulture Al-Ma’arrijeva *Poslanica o opraštanju*.²¹ Godinu dana prije početka agresije na BiH, u kojoj će se ponoviti ono za što se vjerovalo da se više nikada neće desiti na tlu Evrope, uredila je knjigu svjedočenja o strašnim zločinima holokausta Rikice-Radmile Šložberg.²²

Nakon rata, pored posla urednice beletristike u okviru biblioteke „BID: biblioteka izabranih djela”²³ te zbirke kritičkih radova objavljenih u nizu „Izabrana djela

14 Jacques Derrida (1990), *Istina u slikarstvu*, preveli Spasoje Ćuzulan i Mirjana Dizdarević

15 Slobodan Blagojević (1986), *Poezija, mistika, povijest*

16 „Budućnost” (Novi Sad), „Matica Srpska” (Novi Sad), „Prosvjeta” (Beograd), „Misla” (Skopje), „Mladost” (Zagreb) i „Pobjeda” (Titograd).

17 Chinua Achebe (1977), *Božja Strela*, preveli Ana Mateljak i Dragan Mateljak

18 Radžan Balačandra (1977), *Tamni igrač*, prevela Mirjana Stefanović

19 Jusuf Idriz (1977), *Šejh-Baba i druge pripovijetke*, prevele Nada Bojanić, Hatidža Čar i Jasna Šamić; izbor i pogovor Sulejman Grozdanić

20 Frančesko Gabrijević (1985), *Arapska književnost*, preveli Milana Piletić i Srđan Musić; pogovor Darko Tanašković

21 Abu al-A lā al-Ma’arri (1979), *Poslanica o opraštenju*, priredio, preveo, napomene i pogovor Sulejman Grozdanić

22 Rikica-Radmila Šložberg (1990), *Šest miliona*

23 Uredila je dvije knjige iz tog niza: Gabriel García Márquez (1999), *Sto godina samoće*, preveo Dragan Bećirović; pogovor Srebrn Dizdar, te Hiljadu i jedna noć: izabrane priče (2002), prijevod i pogovor Esad Duraković

Nedžada Ibrišimovića²⁴, Musabegović je aktivno sudjelovala u promociji publikacija u kojima su se nastojali prikazati i dokumentirati patnja i stradanje Sarajeva tijekom opsade. Kao posebno drag uređivački projekt izdvajala je knjigu *Kraj stoljeća*²⁵ novinara i urednika nekadašnje Televizije Sarajevo, kolumniste „Oslobođenja“ i urednika Radija Slobodna Evropa Hamze Bakšića.

S promocije knjige *Kraj stoljeća* novinara Hamze Bakšića (1939–2008)

Fotografija iz porodičnog arhiva, ustupljena ljubaznošću Senadina Musabegovića.

BIBLIOTEKA “FENIKS”

Kako je naznačeno na početku, svoj najveći urednički doprinos Jasmina Musabegović dala je u okviru biblioteke „Feniks“. U oproštajnom govoru na komemoraciji povodom njene smrti akademkinja Marina Katnić-Bakaršić, pored ostalog, posebno je naglasila da je „upravo urednički rad Jasmine Musabegović, njen izbor djela, autora i prevodilaca u biblioteci ‘Feniks’ Izdavačke kuće ‘Svjetlost’ bio zaslužan da je Sarajevo stavljeno u centar književnih zbivanja, ne na periferiju (...) i da je teško i pojmiti koliki značaj je ova biblioteka imala u cijeloj tadašnjoj Jugoslaviji.”²⁶

24 *Izbor iz kritika, biografija, bibliografija – Nedžad Ibrišimović* (2005), Vol. 10, prir. Nihad Agić

25 Hamza Bakšić (1997), *Kraj stoljeća*

26 *Književni svijet Jasmine Musabegović je pohvala ljubavi i životu, slobodi i dostojanstvu*, Fokus.ba, <https://www.fokus.ba/magazin/kultura/književni-svijet-jasmine-musabegovic-je-pohvala-ljubavi-i-zivotu-slobodi-i-dostojanstvu/2608530/>

„Feniks: biblioteka svjetske književnosti” u okviru IP „Svjetlost” pokrenuta je 1956. godine i od samog početka u njoj su isključivo objavljivana djela moderne svjetske književnosti. Nakon što je sredinom 70-ih godina Jasmina Musabegović postala glavna urednica, ova biblioteka počinje izlaziti pod skraćenim nazivom „Feniks”. Sa sviješću da je nastupilo doba nove poststrukturalne teorijske misli i novih poetika, u duhu postmodernog zaokreta Jasmina Musabegović osmislila je posve nov i vrlo specifičan izdavački niz, nastojeći da na temelju osobnih uvida u suvremena teorijska gibanja pravi kvalitetne odabire i da zadovoljava zahtjeve umjetnički vrijedne književnosti. Ova biblioteka nastojat će da predstavi, prije svega, generaciju književnika i književnica evropske i svjetske suvremene književnosti. Važno je istaknuti da je, pored djela autora i autorica koji/e su nagrađeni najuglednijim književnim priznanjima, Jasmina Musabegović bila dovoljno hrabra da objavi i djela manje poznatih autora, pa čak i neobjavljene rukopise koji su svjetlo dana ugledali upravo u prijevodima u okviru biblioteke „Feniks”.²⁷ Važna specifičnost ove biblioteke ogleda se u tome što je urednica nastojala da kreira jednu od prvih biblioteka na prostoru tadašnje Jugoslavije u kojoj su bile gotovo ravnopravno zastupljene i književnice. Štoviše, Musabegović je bila među prvima u uredničkom poslu koja je prepoznala iznimnu vrijednost feministički orijentiranih spisateljica, te je kroz prijevode romana Marguerite Duras i Christe Wolf doprinijela afirmaciji ženskog pisma. Tijekom uređivanja ove biblioteke, radeći na djelima stranih književnika i književnica, Musabegović je prvenstveno saradivala s prevoditeljima i prevoditeljicama. I upravo taj suradnji Jasmina Musabegović je posvetila posebnu pažnju vodeći uvijek računa o tome da se prevoditeljski rad mora tretirati i vrednovati kao autorski. Budući da je ovu biblioteku uređivala tijekom cijele iznimno plodne uredničke karijere, uspjela je da stvori veliki krug suradnika/suradnica, ali i, što je, vjerujemo, njoj bilo i mnogo važnije, prijateljica i prijatelja. O tim plodnim suradnjama i saputništvima rado je pisala i koristila prilike tijekom okruglih stolova

27 Prisjećajući se prvog susreta i poznanstva s tada mladim slavisticama i prevoditeljicama, kasnije uvažanim univerzitetским profesoricama Nirman Moranjak-Bamburać (1950–2007) i Marinom Katnić-Bakaršić, Jasmina Musabegović je navela kako je mlade prevoditeljice, na preporuku profesora Nazifa Kusturice, angažirala da prevedu dva rukopisa Fazila Iskandera. Ovog slabo poznatog književnika Jasmini Musabegović je na sajmu knjiga u tadašnjem SSSR-u preporučila prevoditeljica Natalija Virta. Štoviše, kako se prisjeća Musabegović, Virta će je i upoznati s ovim književnikom čiji rukopisi, u tom trenutku, nisu bili objavljeni u njegovoj zemlji, te će joj sam autor predati svoja dva rukopisa na ruskom: *Stara kuća pod čempresom* i *Pitoni i kunići*. Tako će dva mala remek-djela u izvanrednim prijevodima imati priliku da najprije upoznaju čitatelji i čitateljice s prostore Bosne i Hercegovine i tadašnje Jugoslavije (usp. Musabegović 2017: 169).

i konferencija da napomene koliko su doticaji i direktna suradnja među ljudima nužan preduvjet za nastanak knjiga i procvat kulture.

S promocije romana Juana Goytisoloa *Opsadno stanje* koji je sa španskog preveo Asaf Džanić (1953–2012). Fotografija iz porodičnog arhiva, ustupljena ljubaznošću Senadina Musabegovića.

U nastavku slijedi bibliografija koja obuhvaća popis knjiga koje je Jasmina Musabegović uredila unutar biblioteke „Feniks”.²⁸ Kako nam forma ovog teksta ne dozvoljava kreiranje uputnica s varijantnih oblika imena na utvrđene, pored etimološkog načina pisanja imena i prezimena autora i autorica u zagradi je dat i fonetski način, onako kako je štampano na samim publikacijama te zabilježeno u dostupnim normativnim datotekama osobnih imena autora i autorica. Reference su navedene hronološkim redosljedom. To na prvi pogled čini jasnim da nakon prve decenije rada ove biblioteke, tijekom koje su izlazile do dvije publikacije godišnje, slijedi intenzivniji period koji svoj vrhunac bilježi u drugoj polovini 80-ih i 1990.

28 Budući da nije praksa da se prilikom bibliotečke obrade publikacija navodi ime urednika/urednice izdavačkog niza (biblioteke), što je utvrđeno pregledom bibliografskih zapisa dostupnih u Kooperativnom online bibliografskom sistemu i servisu BiH (COBISS.BH), u ovom radu nisu napravljene bibliografije spomenutih biblioteka jer ih Jasmina Musabegović nije samostalno uređivala. Navode se samo one objavljene knjige za koje se pouzdano moglo utvrditi da ih je ona uredila. Pored toga, budući da je poseban izazov bio doći do ovih knjiga, metod „de visum” prilikom izrade ove bibliografije nije mogao biti primijenjen u potpunosti. Ovog prilikom zahvaljujemo Senadinu Musabegoviću na susretljivosti i pomoći prilikom izrade popisa publikacija koje je uredila Jasmina Musabegović.

godine (1987 – 6 publikacija; 1988 – 8 publikacija; 1989 – 8 publikacija; a 1990 – 10 publikacija), nakon čega slijede pad i pauza koje nije potrebno dodatno objašnjavati. Bez detaljnog istraživanja ne može se tvrditi, ali je moguće pretpostaviti da bismo danas u izdavaštvu Bosne i Hercegovine teško našli biblioteku bar približno istog kontinuiteta i broja djela.

Pažnju treba skrenuti i na to da je riječ o prijevodima djela svjetske književnosti, što uređivački i izdavački proces čini znatno složenijim. Neki autori/autorice su zastupljeniji, npr. prevedeno je pet djela Lawrencea Durrela (ciklus *Avinjonski kvintet*), tri Marguerite Duras, tri Christe Wolf (*Kassandra* u 2. izd.), dok su ostali predstavljeni s jednim ili dva djela. Prijevodi su rađeni s engleskog, francuskog, njemačkog, ruskog, arapskog, italijanskog, poljskog, finskog, portugalskog..., a među prevodiocima i prevoditeljicama prepoznaju se etablirana imena koja su obilježila akademski i kulturni život Bosne i Hercegovine.

Riječ je o publikacijama prepoznatljivog i brižljivo osmišljenog dizajna²⁹ koji doprinosi izgledu ove biblioteke kao cjeline, što dodatno svjedoči ozbiljnosti kojom se pristupalo svim aspektima uređenja i opreme knjige.

BIBLIOTEKA „FENIKS” (IP „SVJETLOST” SARAJEVO) (1976–2002)³⁰

1976.

1. Cassola, Carlo (Kasola, Karlo). *Dizela*. Prevela Razija Sarajlić.

1978.

2. Koroljkov, Jurij. *Negdje u Njemačkoj: dokumentovana povijest*. Preveo i predgovor napisao Dragutin Jovanović.
3. Meri, Veijo. *Uže od manile*. Preveo Osman Đikić.

1979.

4. Andrzejewski, Jerzy (Andrzejewski, Jerži). *Sada je i tebi kraj*. Preveo Petar Vujičić.
5. Sender, Ramón José (Sender, Ramon Hose). *Ključ; Rekvijem za jednog španskog seljaka*. Preveo Muhamed Nezirović.

1981.

6. Singer, Isaac Bashevis (Singer, Isak Baševis). *U sudnici moga oca*. Preveo David Albahari.

²⁹ Likovni urednik biblioteke bio je akademski slikar Mustafa Ibrulj (1949–1995).

³⁰ Navedeni vremenski okvir odnosi se na period u kojem je Jasmina Musabegović bila glavna urednica biblioteke „Feniks”.

1982.

7. Canetti, Elias (Kaneti, Elijas). *Glasovi Marakeša: zapisi poslije jednog putovanja*. Prevela Zeina Mehmedbašić.

1983.

8. Yourcenar, Marguerite (Jursenar, Margerit). *Oproštajni udarac*. Preveo Mile Pešorda.

1984.

9. Murdoch, Iris (Murdoch, Ajris). *Sveta i profana mašina ljubavi*. Prevela Ranka Milanović-Jovanović.

1985.

10. Duras, Marguerite (Diras, Margerit). *Ljubavnik*. Preveo Muhamed Nezirović.
11. Paveze, Cesare (Paveze, Čezare). *Davo na brežuljku*. Prevela Jugana Stojanović.
12. Platonov, Andrej Platonovič. *Iskop*. Prijevod i pogovor Jasmina Ina Krstanović.

1986.

13. Andrzejewski, Jerzy (Andrzejewski, Jerži). *Združgotina*. Preveo Petar Vujičić.
14. Duras, Marguerite (Diras, Margerit). *Bol*. Prevela Jasmina Musabegović.
15. Mailer, Norman (Mejler, Norman). *Muškarčine ne plešu*. Prevela Milica Babić.

1987.

16. Cato, Nancy (Kejtou, Nensi). *Sve rijeke teku*. Prevele Donka Čabak i Vesna Balvanović.
17. Golding, William (Golding, Vilijam). *Slobodan pad*. Preveli Ivo Šoljan i Samir Busovača.
18. Morante, Elsa (Morante, Elza). *Istorija: sablazan koja traje već deset hiljada godina*. 2. knj. Prijevod i pogovor Razija Sarajlić.
19. Trifonov, Juriî Valentinovič. *Vrijeme i mjesto*. Prevela Danica Jakšić.
20. Wolf, Christa (Volf, Krista). *Kassandra*. Preveo Drago Tešević.
21. Yourcenar, Marguerite (Jursenar, Margerit). *Anna, Soror*. Prevela Jovana Barić-Jeremić.

1988.

22. Cato, Nancy (Kejtou, Nensi). *Praoci*. Knj. 1, 2. Prevele Gordana Đurić i Milica Babić.
23. Duras, Marguerite (Diras, Margerit). *Stvarni život*. Prevela Nada Bojić.
24. Durrell, Lawrence (Darel, Lorens). *Avinjonski kvintet. Konstanca ili samotne vježbe*. Preveo Zoran Mutić.
25. Enquist, Per Olov (Enkvist, Per Ulov). *Pali anđeo: ljubavni roman*. Preveli Mihailo Vesović i Moma Dimić.
26. Frisch, Max (Friš, Maks). *Neka mi ime bude Gantenbajrn*. Prevela Zeina Mehmedbašić.
27. Mailer, Norman (Mejler, Norman). *Drevne večeri*. Preveo Zoran Mutić.
28. Singer, Isaac Bashevis (Singer, Isak Baševiš). *Strasti i druge pripovijetke*. 3. izd. Prevod Vinka Šoljan i Ivo Šoljan.
29. Vargas Llosa, Mario (Vargas Ljosa, Mario). *Tetka Hulija i piskaralo*. Prevela Marica Josimčević.

1989.

30. Bellonci, Maria (Belonči, Marija). *Privatna renesansa*. Preveli Aleksandar Đukić i Smaragda Mujagić-Đukić.
31. Durrell, Lawrence (Darel, Lorens). *Avinjonski kvintet. Kvinks ili rasparačeva pripovijest*. Preveli Zoran Mutić i Amela Simić.
32. Durrell, Lawrence (Darel, Lorens). *Avinjonski kvintet. Monsieur ili Princ tame*. Prevele Ranka Miladinović-Jovanović i Amela Simić.
33. Durrell, Lawrence (Darel, Lorens). *Avinjonski kvintet. Sebastijan ili u vlasti strasti*. Prevela Nevenka Bjelica.
34. Iskander, Fazil Abdulovič. *Pitoni i kunići*. Prevela Nirman Moranjak-Bamburać.
35. Iskander, Fazil Abdulovič. *Stara kuća pod čempresom*. Prevela Marina Katnić-Bakaršić.
36. Taylor, Peter (Tejlor, Piter). *Poziv u Memfis*. Preveli Milica Koljević i Nikola Koljević.
37. Wolf, Christa (Volf, Krista). *Bez mjesta. Nigdje*. Preveli Stevan Tontić i Rajko Đurica.

1990.

38. Bellow, Saul (Belou, Sol). *Ne propusti dan*. 3. izd. Prevela Jara Ribnikar. Svjetlost (1. izd. 1963, 2. izd. 1977).

39. Delibes, Miguel (Delibes, Migel). *Ljubavna pisma čulnog šezdesetogodišnjaka*. Prevela Rosa-Marija Selmanović.
 40. Durell, Lavrence (Darel, Lorens). *Avinjonski kvintet. Livija ili živa sahranjena*. Prevela Ranka Milanović-Jovanović.
 41. Hein, Christoph (Hajn, Kristof). *Hornov kraj*. Preveo Đorđo Vasić.
 42. Lindgren, Torgny (Lindgren, Torgni). *Put zmijin po steni*. Prijevod i pogovor Zvonimir Popović.
 43. Maḥfūz, Naḡīb (Mahfuz, Nedžib). *Put između dva dvorca*. Preveo Sulejman Grozdanić.
 44. Tyler, Ann (Tajler, En). *Slučajni turista*. Prevela Nevena Krstanović-Matovac.
 45. Wolf, Christa (Volf, Krista). *Kassandra*. Preveo Drago Tešević.
 46. Xianliang, Zhang (Šanlijan, Džan). *Pola muškarca je žena*. Prevela Zorana Jeremić.
- 1991.
47. Edlis, Juliu. *Zadušnice*. Preveo Gorjana Dragišić.
 48. Fallaci, Oriana (Fallači, Orijana). *Inšallah*. Preveo Nijaz Čardaklija.
 49. Gray, Alasdair (Grej, Alizder). *Lanark*. Prijevod i pogovor Jelena Bogavac.
 50. Kadare, Ismail. *Palata snova*. Preveo Skeljzen Malići.
 51. Kanović, Grigorij. *Suze i molitve luđaka*. Prijevod i pogovor Nirman Moranjak-Bamburać.
- 1995.
52. Šālih, al-Ṭayyib (Salih, Tajib). *Vrijeme seobe na sjever*. Prevela Delila Dizdarević.
- 1999.
53. Saramago, José (Saramago, Žoze). *Evandjelje po Isusu Kristu*. Preveo Nijaz Čardaklija.
 54. Tabucchi, Antonio (Tabuki, Antonio). *Requiem*. Prijevod i pogovor Nadina Šehović.
 55. Yaşar, Kemal. *Legenda o Araratu*. Prevela i pogovor napisala Lamija Hadžiosmanović.
- 2001.
56. García Márquez, Gabriel (Garsia Markes, Gabriel). *Ljubav u doba kolere*. Preveo Dragan Bećirović.

57. Goytisoló, Juan (Gojtisoló, Huan). *Opsadno stanje*. Preveo Asaf Džanić.
58. Mourad, Kenizé (Murad, Kenize). *Vrt u Badalpuru*. Preveo Nihad Hasanović.
59. Wolf, Christa (Volf, Krista). *Medeja. Glasovi*. Preveo Vahidin Preljević. 2003.
60. Bompiani, Ginevra. *Srebrno doba*. Prevela Asja Hadžihasanović. 2006.
61. Antelme, Robert. *Ljudska vrsta*. Preveli Vesna Kreho i Fahrudin Kreho.

UMJESTO ZAKLJUČKA

Jasmina Musabegović je cijeli radni vijek posvetila izdavaštvu. Svojim neumornim radom ona nije samo doprinijela tržišnom uspjehu jedne izdavačke kuće već i kulturnom razvoju cijele zajednice. Njen urednički rad bio je istovremeno i borba za stvaranje boljih uvjeta za obrazovanje i umjetničko (samo)izražavanje. Kroz biblioteku „Feniks“ neprestano je okupljala ljude koji su zajedno s njom znali koliko je važno omogućiti da književni život procvjeta i da se potom neprestano razvija i širi. Kao inovativna i svestrana urednica Jasmina Musabegović je uspjela pozicionirati biblioteku „Feniks“ u sam vrh bosanskohercegovačke i jugoslavenske izdavačke scene. Na temelju uvida u odabrane publikacije i biblioteke u ovome članku se nastojalo prikazati urednički rad, posvećenost i inovativnost Jasmine Musabegović. Iz njenog rada, uvjereni smo, nove generacije urednika i urednica mogu mnogo da nauče jer će „Feniks“ za svaku novu generaciju, uvijek gorjeti istim blještavim plamenom.

LITERATURA

1. Dujmović, Sonja M. (2022), "Nacionalizam kao put ženskoj emancipaciji? Vidljivost i uloga žene u Bosni i Hercegovini u austrougarskom periodu prema Bosanskoj vili", u: Sabina Veladžić i Aida Ličina Ramić (ur.), *Zamišljanje žene. O ideološkim i kulturnim konceptima ženskog roda u povijesti Bosne i Hercegovine*, Fondacija Heinrich Böll Sarajevo, 93–162.
2. Musabegović, Jasmina (2017), "Oneobičavanje", u: Almir Bašović, Ajla Demiragić i Marina Katnić-Bakaršić (ur.), *Život, narativ sjećanje: prof. dr. Nirman Moranjak Bamburać (1954 – 2007)*, Filozofski fakultet, Sarajevo, 196-171.
3. Jelušić, Srećko (2002), *Ogledi o nakladništvu*, Naklada Ljevak, Zagreb
4. Petrović, Ivica (2023), "Milena Preindlsberger Mrazović – novinarka i književnica". *Mostariensia*, 2, 97–110.
5. Svilar, Neven (2020), "Uređivanje i uredničko prigovaranje"; dostupno na: <https://www.books.hr/u-fokusu/uredjivanje-i-urednicko-prigovaranje> (20. 10. 2023)
6. *Šezdeset godina Svjetlosti 1945-2005*. (2005), Svjetlost, Sarajevo

THE ETERNAL FLAME OF THE PHOENIX: ABOUT THE EDITORIAL WORK OF JASMINA MUSABEGOVIĆ

Summary:

When it comes to the works of the Bosnian novelist, literary critic, translator, and editor Jasmina Musabegović (1941–2023), attention is mostly devoted to her fiction, while her extremely important literary critical and editorial work remains neglected. Jasmina Musabegović edited a substantial number of books within the publishing company "Svjetlost". Based on insights into publications and editions ("Raskršća", "Cijeli svijet/Ceo svet" and "Feniks"), this article aims to shed light on the creativity and innovation of this extremely valuable and important editor. Particular attention in the article is devoted to the "Feniks" library, where some of the major works of contemporary literature were published, and which Musabegović edited for thirty years, from 1976 to 2006. Information about the publications published within this library is given in the bibliography attached to this work. Presenting the complex editorial engagement of this recognized writer from Bosnia and Herzegovina, the article aims to point out how editorial work (often invisible and insufficiently publicly acknowledged) contributes in a crucial way to the development of culture and literature.

Keywords: Jasmina Musabegović; editorial engagement; „Svjetlost“ publishing house; „Feniks“ edition

Adrese autorica
Authors' address

Ajla Demiragić
Univerzitet u Sarajevu
Filozofski fakultet
ajla.demiragic@ff.unsa.ba

Mirela Rožajac-Zulčić
Univerzitet u Sarajevu
Pravni fakultet, Biblioteka
m.rozajac@pfsa.unsa.ba

